
РЕЧ ГОСТУЈУЋЕГ УРЕДНИКА

Откако је Џорџ Холџоук први креирао и употребио термин „секуларизам“ 1851. године, о истом се расправља у разним контекстима, мада претежно у контексту цркве и државе. Концепт секуларизма предвиђа да влада и друга тела треба да егзистирају одвојено од религије и/или верских убеђења. Иако већина западних и многих других држава у свету прихвата философију секуларизма као државну политику, постоји неколико држава које се поносно самоодређују као „религијске“, заснивајући се на одређеној религији. Међутим, у неколико, штавише у свим државама прокламованим као секуларним, у пракси се среће псеудосекуларизам. Религија и верске деноминације редовно покушавају да утичу на прокламоване секуларне државе, подривајући њихов секуларни карактер.

Сходно томе, актуални број часописа „Политикологија религије“ посвећен је теми односа секуларизма и религије. Према устаљеној традицији, и овај број часописа је подељен у три целине које чине главна тема, анализе и прикази књига. Ово издање састоји се од три истраживачка чланка, три анализе и четири опсежна приказа књига објављених током последње две године.

Иако су сва три истраживачка чланка, у суштини, фокусирана на главну тему – секуларизам насупрот религије, први чланак, под насловом „Секуларни корени религијског беса: Обликовање верског идентитета на Блиском истоку“, америчких истраживача Филипа В. Баркера и Вилијама Џ. Мака, заступа став да у случајевима религијских сукоба кроз историју, религија није нужно била њихов примарни извор али би касније постајала главна окосница дефинисања идентитета појединаца. Даље, овај рад, повлачи паралеле између нерешивих религијских конфликта и садашњег конфликта у развоју између САД и исламског света. Према Баркеру и Маку САД су учиниле значајан напор на проглашавању рата тероризму, а не исламу, али претња у вези са актуелном спољном политиком САД подстиче редефинисање блискоисточног идентитета исламским терминима и ствара нерешив религијски проблем на глобалном нивоу. И, док многи у региону нису одмах видели конфликт у религијским оквирима, ислам је обезбедио најистакнутију и најпогоднију форму за артикулисање њихових фрустрација.

Други чланак, „Односи између цркве и државе у Републици Хрватској“, ауторке Биљане Рибић, нуди анализу односа између државе и Римокатоличке цркве у Хрватској крајем 20. и почетком 21. века и показује како су политички плурализам и демократија креирали услове за нову, већу и важнију улогу религије у хрватском друштву и политици, што се може схватити као рекатолизација сфере јавности и јавног живота, указујући, тако, на подривање секуларизма.

Трећи чланак, британског научника Адриана Пабста, на тему „Несвети рат и праведан мир: Религијске алтернативе секуларном рату“ доказује да се савремени рат чини религијским, али да је његова природа, у ствари, секуларна, те да као такав позива на религијске алтернативе. Први део овог есеја, подељеног на

пет делова, пореди и супротставља две нетачне универзалије – ону о глобалној тржишној демократији и ону о оживљеној панисламској Умми (Умма). Други део истражује класично и модерно порекло исламског тероризма. Трећи део испитује изопачену теологију у срцу нео-конзервативног „глобалног рата против тероризма“. Четврти део анализира перманентно „ванредно стање“ на коме се застичива модерна држава и одобрава неограничено насиље суверена који се налази изван и изнад уставног поретка легалитета и легитимитета. Пети, завршни део, истиче религијске алтернативе секуларном рату, с посебним освртом на ислам и хришћанство.

Три анализе више су усмерене на религију и политику него на секуларизам. Једна од њих, српског научника Драгољуба Б. Ђорђевића, више се бави социолошким разумевањем језика религије него њеним односом са политиком или секуларизмом. Социолози истичу да није основни задатак социологије религије да захвата „срж светог“, већ инсистирају на проучавању његовог оностраног послања.

Иако је тешко направити разлику између трансценденталног и земаљског послања религије, социолошко разумевање језика религије, по ауторовом мишљењу, није ништа друго него његов „превод“, правац ка и усклађеност са (такође) савременим, чак актуелним, горућим питањима универзума, са конкретним друштвом и конкретним људима којима се обраћа.

Једна од преостале две краће анализе, чији је аутор јапански научник Мицхиоки Окујама, бави се проблемом храма Јасукуни у ширем контексту религије и политике у савременом Јапану, најпре га постављајући у контекст околности у Источној Азији, а затим прегледом недавних судских процеса у вези с храмом Јасукуни, и, коначно, коментаришући два документарна филма усредсређена на овај проблем. Друга анализа, руског научника Александра Сотниченка, испитујући однос између ислама и Руске православне цркве, скреће пажњу на чињеницу да државне вође у посткомунистичкој Русији настоје да потпомогну православно хришћанство, будући да је 90 одсто руских хришћана везано за свој универзално признати центар – Московску патријаршију, док ислам у Русији плаћа цену непосредања било каквог универзално признатог исламског ауторитета у земљи.

Четири приказа књига у овом броју часописа су темељна колико и истраживачки чланци и аналитички радови. Књига Мирољуба Јевтића „Политикологија религије“, коју је недавно објавио Центар за проучавање религије и верску толеранцију из Београда, с убеђењем износи тврдњу да „једноставно, упркос настојању да се религија пренебрегне као извор политичког деловања, јасно је да је она, заиста, детерминанта политике“. Она такође поставља темеље нове науке под називом „политикологија религије“, будући да „политикологија треба да формулише теоријске контуре и предмет истраживања, како би се одвојила од других наука које се баве религијом, а које нису политичке, попут философије и социологије с једне и теологије с друге стране“. На следећих петсто страница, ова књига настоји да испуни очекивања једне нове парадигме, фокусирајући се на функције које она покушава да обави. Приказ књиге Ендрјуа Холмса „Обликовање алстерског пресбитеријанског веровања и праксе 1770-1840“, обухвата историографски преглед укупног калеидоскопа развоја у провинцији Алстер и њена дуготрајна друштвено-политичка и верска незадовољства. Аутор истиче да, иако Северна Ирска ос-

таје сложена и често несхваћена, политичко-религијска битка показује позитивне знаке опадања ратоборног секташтва и појаве релативно мирне друштвене коегзистенције између римокатолика и протестаната у Провинцији. Књиге приказане у друге две рецензије, које је објавио Ирански центар за документа Исламске револуције, Хоџатолаха Алимохамадија „Процес развоја политичких веровања Велајат-и Факиха у шиитској политичкој јуриспруденцији“ и Телашианова „Промена концепта владара тиранина у шиитској политичкој јуриспруденцији“ базирају се на шиитској правној пракси. Алимохамадијева књига показује да порекло Велајат-и Факиха (Чувара Исламског права) има дубок корен, исто колико и шиитска правна пракса, и, да је, с друге стране, он константно био изложен расту и развоју те да је, као и свака друга идеја, прошао је кроз своје посебне основне фазе. Другим речима, његова књига наглашава значај управљања и легитимитет Велајат-и Факиха у одсуству Пречистог имама. Сходно томе, мишљења правника о врсти чувања и обиму овлашћења исламских јуриста током окултације сакупљена су и објављена у овој књизи. Талешиан тврди да је расправа о владару тиранину увек била изложена у мислима политичке јуриспруденције шиитског клера и да је сваки правник правио своју теорију у погледу сопствене перспективе и научног принципа у овој области. Он даље оцртава како је концепт владара тиранина прошао кроз разне периоде транзиције у складу са шиитском политичком јуриспруденцијом.

Ово издање часописа неће остати запамћено само по изузетним дебатама на тему секуларизма наспрам религије и по високо информативним и аналитичним радовима, већ и по приказаним књигама. Област приказа у овом броју би нарочито требало да инспирише велики број научника да предузму даља истраживања с циљем испитивања односа између религије, секуларизма и политике.

Проф. др Ишвар Мод
Индијска социолошка асоцијација, секретар
Међународни институт социолошких наука Индије, Џајпур, директор
Међународна социолошка асоцијација,
Делегат у Скупштини савета